

ՄՈԼԴՈՎԱ

ՄՈՒԴՈՎԱ

Մուդովան եղել է նշանավոր դադթօջախներից մեկը: Առանձին հայ ընտանիքներ այստեղ ապրել են դեռևս վաղ ժամանակներից, սակայն իրրև հոծ դադթօջախ այն ձևավորվեց XVII-XVIII դարերում: Ներկա պրակում դեպիված են այժմյան Մուդովայի հայերեն (և այլալեզու) վիժա-
զրերը, որոնց գերակշիռ մասը մեր կողմից ընգորինակվել են 1974-1976թթ. ընթացքում: Առան-
ձին արձանագրություններ նախկինում հրատարակվել են Մ.Բժշկյանի, Լ.Մելիքսեթ-Բեկի, Եվգ.
Կոդակի¹, Ա. Թորամանյանի ջանքերով:

Մուդովայի հայերեն արձանագրությունները թվագրված են XVIII-XX դարերով: Դրանք
կարևոր և հավաստի սկզբնաղբյուրներ են այս դադթօջախի պատմությունն ուսումնասիրելու
համար: Պատմագիտական արժեք են ներկայացնում Քիշնևի, Գրիգորիոպոլի, Օրգեբեի, Բելցիի և
այլ վայրերի նաև ուսուցիչները, որոնք, իրրև սկզբնաղբյուրներ, համարժեք են հայերեն
ընգրերին: Վիժագրական արշավախմբի աշխատանքներին աեգերում աջակցել են Հուշարձան-
ների պահպանման մուդովական ընկերության նախագահի աեղակալ Գ. Դ. Ռեմենկոն, Ա. Խ. Թորա-
մանյանը, քիշնևահայ ճարտարապետ Ա. Ե. Համարձույանը, Օրգեբեի պատմահագիտական
թանգարանի տնօրեն Տ. Խ. Բրաչկոն, Բելցիի քաղխորհրդի նախագահի աեղակալ Ի. Ֆ. Կլիմովիչը,
երկրագիտական թանգարանի տնօրեն Ի. Պ. Ժուլինը, ընիկ գրիգորիոպոլցի հայուհիներ, քուլրեր
Ա. Գ. Խորասանյան- Գուրուրինսկայան, Մ. Գ. Խորասանյան-Աիմյոնովան, Կոսովսկի ընակիչ
Ա. Վ. Դելիոն և ուրիշներ, որոնց հայտնում ենք շնորհակալություն:

Մուդովայի տարածքից պրակում գեպեղված են 109 արձանագրություններ, որոնց զգալի
մասը հրատարակվում է առաջին անգամ: Առավել կարևորները քանիցս լույս է ընծայել ճարտա-
րապետության դոկտոր-պրոֆեսոր Ա. Խ. Թորամանյանը գիտական հոդվածների տեսքով²:

ՔԻՇՆԵԻ

1666 թ. վիճակագրական ավալներով Քիշնևի ընակչության ղգալի մի հատվածը եղել են
հայեր³: Այցելելով Քիշնև՝ անգլիացի ճանապարհորդ Ուիլիամ Մեյքլ Միչելը 1817 թ. նշում է.
այս քաղաքում հայերն այնքան շատ էին, որ զրաղեցնում էին մի ամրող թագամաս⁴: Հայոց
համայնքը, նկատում է Շաեֆան Ջորանուն, եղել է ամենահին ընակեցված զանգվածներից⁵: Բե-
սարարիայի մայրաքաղաք դառնալուց հետո՝ 1813 թ., առավել աճեց հայ ազգաբնակչության

¹ Բուկովինայի արձանագրություններից մի քանիսը հրատարակել է Ե. Կոզակը (տե՛ս Die Inschriften aus der Bukovina Epigraphische Beiträge quellenkunde der Landes und Kirchengeschichte, Herausgcben Dr. Eugen A. Kozak. Wien, 1903.

² Տե՛ս Ա. Խ. Թորամանյան, Зодчие четырех армянских церквей Бессарабии XIX-XX вв., „Бестник общественных наук АН Армения“, 1969, N 2, с. 76-80. Об армянских лапидарных надписях Молдавии и Бессарабии, „Бестник общественных наук АН Армения“, 1975, N 3 с. 81-87. Архитектура армянских надгробных памятников в Кишиневе, ИФЖ, 1968, N 4 с. 251-255; О некоторых армянских архитектурных памятниках Белгород-Днестровского, ИФЖ, 1970, N 2, с. 278-292. К вопросу об армяно-молдавских архитектурных связях, ИФЖ, 1972, N 2, и др.

Պրակում հղումները կատարված են պրոֆ. Ա. Թորամանյանի «Մուդովիայի հայկական պատմա-ճարտարա-
պետական հուշարձանները» /Մրև, 1986/ և „Из истории строительной деятельности армян в Молдавии“, /Մ., 1991/ մեմագրություններից:

³ Ա. Խ. Թորամանյան, Ըզվ. աշխ., էջ 57:

⁴ Ciobanu Stefan. Chisinaul, Chisinau, 1925, էջ 35:

⁵ Նույն տեղում, էջ 110:

քանակը: Մ.Բժշկյանի շրջադաշտության ժամանակ, 1820-ական թվականներին, Քիշնևում ընակվելիս է եղել 150 հայ ընտանիք, որոնք առավելապես ղրաղվել են առևտրով⁶, ունեցել են իրենց հոգևոր և կրթական օջախները⁷: Մինչև XX դարի սկզբները այսպեղ դործում էր հայկական ուսումնարան, իսկ դպրոցը հարատևեց ընդհուպ մինչև 1928 թվականը⁸: Այժմ Քիշնևում ընակվում են սակավաթիվ հայեր:

Քաղաքի տարածքում առ այսօր դոյուլթյուն ունեն մի շարք պատմաճարարապետական կառույցներ և փոքրածավալ կոթողային հուշարձաններ, որոնք թեև առժեռ են դարիս 40-ական թվականներին Մոլդավիայում տեղի ունեցած ուժեղ երկրաշարժից, սակայն կանգուն են և նորոգված մոլդավ մասնագետների ջանքերով: Դրանցից են՝

ա) Հին հայկական եկեղեցի (XVIII-XIX դդ.):

Ա.Խ.Թորամանյանի կարծիքով կառուցված է մոլդովական ավելի Հին եկեղեցու հիմքերի վրա: Ծարտարապետական հորինվածքով հարադատ է կաթոլիկական նմանատիպ կառուցվածքներին: Ըստ պահպանված շինարարական արձանագրության, այս առճարը « շինեցաւ ձեռամբ Գալֆա Վարդանին թվին Փրկչին 1804 » (տե՛ս արձ.Ն. 667): Քանիցս ենթարկվել է նորոգումների, որոնցից մեկի ժամանակ նաև մասնակցել է ականավոր ճարտարապետ Ալեքսանդր Բեռնարդացին⁹:

Այս եկեղեցում դավթին կից կամարաշաա կառույցի տակ թաղված են Մանուկ-րեյ Միրզայանցը իր երկու դուստրերի հետ¹⁰: Քիշնևի Հին հայկական եկեղեցին դտնվում է Արմյանսկայա (նախկին՝ Ասարոարմյանսկայա) փողոցի վրա, այժմյան «Տուրիստ» հյուրանոցից շուրջ 200մ հեռավորությամբ դեպի արեելք: Վերջին աարիներս հիմնովին վերանորոգվել է հայադղի ճարարապետ, քիշնևարնակ Ադասի Երեմի Համրարձումյանի նախադծով: Մեր առաջին այցելության ժամանակ (1974 թ.) հուշարձանը դավում էր վաաթար վիճակում: Չարդոաված էին մարմարակերտ վիմադրերից շատերը, որոնց բեկորները աղրակույաերի միջից հավաքելով պահ ավեցինք Քիշնևի ընակչուհի Պ.Ն. Կրավեցին: Այժմ, նորոգումից հետո, Ա.Ասավածածին հայոց Հին եկեղեցին և նրա բարեկարգված բակը դարձել են քաղաքի աեսարծան վայրերից:

բ) Նոր հայկական եկեղեցի ե. գերեղմանոց: Գանվում է երկաթղծի կայարանամերձ հրադարակից շուրջ քառորդ կմ հեռավորությամբ, Մոլդովայի Գիաուլթյունների ակադեմիայի նախադահուլթյան շենքի մոաերքում: Կառուցված է XX դարի սկզբին, մեծահարուստ Բաղդասարյան եղրայրների միջոցներով: Նախադծի հեղինակն է ճարարարապետ Ա.Ի.Բեռնարդցին: Խաչաձև հաաակադծով կենտրոնադմբթ կառույց է՝ սրածայր ավարաուն վեդարով: Այժմ կանդուն է, լավ պահպանված և իր դերն է կաաարում աեղի լեհ և դերմանացի հավաաացյալների համար: Եկեղեցու ներսում, հյուսիսային պաաին, պահպանվել է նպասավորողների շինարարական արձանա-

⁶ Մ.Բժշկյան էջ, 188:

⁷ Տե՛ս «Արարատ», 1866, Ն.4 էջ, 52:

⁸ Ա.Խ. Թորամանյան, Գշվ. աշխ., էջ 60: Հայ սագարմալչոյաւմ վիճակագրական տվյալների մասին մանրամասն տե՛ս Գոյմ էջում:

⁹ Ծարտարապետական վերլուծությունը հանգամանորեն սրված է Ա.Խ.Թորամանյանի Ռիշյայ աշխատության 65-73 էջերում:

¹⁰ Ա.Խ.Թորամանյան, էջ 61: Հմմտ. Bezviconi G., Manuc-Bcj, Chisinau, 1938, էջ 38:

գրութիւնը՝ ոռոսերեն լեզվով, փորագրված մարմարակերտ սալաքարին: Նոր Հայկական եկեղեցու ցանկապատված ընդարձակ ընդհանուր ծառայել է իրեն գերեզմանոց, որանդ այժմ թաղումներն արգելված են: Այստեղ են հանգչում մեծահարուստ ընտանիքների անդամներից շատերը՝ Բալիոզները, Օհանյանները¹¹, Զաքարյանները և ուրիշներ, որոնց ապանաքարերն ու կոթողներն ունեն հայերեն և ոռոսերեն արձանագրութիւններ:

ՔԻՇՆԵՎԻ ՀԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ /Ս.ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ/ ԵԿԵՂԵՑԻ

667. Հարավային խորանի մուտքի վերևում, աջից ագուցված սպիտակ մարմարե սալաքարին (1,00x93,5 մ), 18 տող.

ՀԵՐՈՂԻՆ ԱՅ. Ե ՅՕԺԱՆԴԱՆԻԹԻՆՅՈՒՆ. ՎՐԻՎՐՈՂ
 ՀԻՆԿԵՑԱԻ. ԳԻՇՎՈՒ. ՍԲ ԱԾԱԾՆԱԺԵԿԵՂԵՑԻՍ
 ԻՇԱՅԱՅԻՍ ՏՈՒԹԻՆ. ՏՈՒԹԻՆ. ՍՐԲԶՆ. ԿԵՂԵՑԻ
 ԱՐԴԵԱՄԲԵՆ ԱՂՈՂԻ
 ԲՍԴԱՑԻ. ԲԱՍԵՂԻ. ՈՐԴ. ՄԷԻ ՅՄԻԹԻՆ. Ե ԿՕՂԱԿ
 ՅԻՆ. ՄԷՏԻ ԽԱԹՈՒՆ. Ե ՈՐԴԻՆ. ՄԷԻ ՄՈՒԼԻՍ
 ԲՍԴԱՑԻ. ԱՎԵՏԻՔԻ ՈՐԴ. ՍԱՆԴՈՒՆ. ԵԻՐ ԿՕՂ
 ԿՅԻՆ. ՋԻԻՄԻԹԻՆ. Ե ՈՐԴԻՆ. ԸՍՏԵՓԱՆ. ԻՆ
 ԳԻՇՎՈՒՆ. Է՛ Է՛. ՄԿԻՏԻՉԻ ԵԻ ՈՐԴԻՆ. ՊՈՆԺԱՐԻՆ
 ԵԻ ԿՕՂԱԿՈՒՆ. ՄԱՆԱՄԻՆ. Ե. ՄՈՒՆ. ՄԷԻ ԷԻԹԻՆ
 ՅԱԿՈԲ ԺԱՆԻ ՈՐԴ. ՕՇԱՆԵՍԻ. Ե ԿՕՂԱԿՈՒՆ ԷԻԹԻՆ
 ՍԻՆԺԻ. ԵԻ ՄՈՒՆ ՎՈՐԱՅ. ԺԻՇԷՐ ԽԱԹՈՒՆ. ԻՆ
 ԱԳԻՐՄԱՆՅԻՄԷԼՔՈՒՆ. ՈՐԴ. ՊԱՆՏԱՍՈՒՆ. Ե ԿՕՂ
 ԱԿՅԻՆ ԱՍԷԿԻՆ. Ե ՈՐԴԻՆ. ՏԻՆԱՅԻ ԳԻԹՈՐ. ԻՆ
 ԱՇԽԱՏԱՐ. ՏԻՐՅՈՒՓԵՆՈՐԴԻՆ. ՍԱՍՆԱԿՈՒԹԻՆ
 Ե ԲՈՒՐ. ԺՕՂՈՎԴՈՅ ԷՍՄԱՅ ԿԵՂԱՆԵԱՅԸՆ
 Ե ՆԱՅԵՅԵԿՈՅ ԷՐԳԻՆ. ՏՐ ԿՈՍՍՈՐԵՍՅԸ ԱՄԷՆ
 ՀԻՆԿԵՑԱԻ ՋԵՐՄԻ. ԵԱՇՅԻ ԳԼԳԱՎԱՐԾԻՆ. ԹԵՓՈՂ

1804 ... ԴԵՐԵՔ ԴԵԿՏ

ՀԵՐՈՂԻՆ ԱՅ ԵԻ ՅՕԺԱՆԴԱՆԻԹԻՆԵԱՄԻՐ ՆՕՐԻՆ ՆՕՐԻ ՆՕՐՈՅ/ ԾԵՆՎԵՑԱԻ
 ԳԻՇՎՈՒՆ ՍԲ ԱՄՍՏՈՒԱԾՆԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՍ/ Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԼԱԿ ՏԼԵԱՅԻՆ
 ԹԱՎՐԻ ՍՐԲԱՅԼԱԿ ԿԱԾԼՈՂԼԻԿԼՈՅԻ/ ԱՐԴԵԱՄԲ ԵԻ ԾԱՂՈՒՅՈ/ ԲՍԴԱՑԻ
 ԲԱՐՍԵՂԻ ՈՐԴԻ ՄԼԱՅԼՏԵՍԻ ՅԱՐՈՒԹԻՆԵԻ ԵԻ ԿՕՂԱԿՈՒՆ ՄԼԱՅԼՏԵՍԻ ԽԱՍ-

¹¹ Տե՛ս Պ.Աղամյան, Նամակներ, Երևան, 1959 էջ 194, 204, 209, 220, 226:

ԹՈՒՆԻՆ ԵՒ ՈՐԴԻՆ ՄԼԱՂՏԵՍԻ ՄՕՎՍԵՍԻ/ ԲՍԴԱՑԻ. ԱՎԷՏԻՔԻ ՈՐԴԻ ՍԱՆԴՈՒ-
ՐԻՆ. ԵՒ ԻՒՐ ԿՕՂԱԿՑԻՆ ՋԻԻՄՈՒԴԻՆ. ԵՒ ՈՐԴԻՆ ԸՍՏԵՓԱՆԻՆ/ ԳԻՇՆՈՎՑԻ :Լ:Ը:
ՄԿՐՏԻՋԻ ԵՒ ՈՐԴԻՆ ՊԼԱՂՐՈՆ ՅԱՐՈՒԹՆ/ ԵՒ ԿՕՂԱԿՑԻՆ ՄԱՆԱՆԻՆ ԵՒ ՄՕՐԸՆ
ՄԼԱՂՏԵՍԻ ՀԻԻՐԻԿԻՆ/ ՅԱԿՕԲՃԱՆԻ ՈՐԴԻ ՕՀԱՆՆԷՍԻ ԵՒ ԿՕՂԱԿՑԻՆ ՀՌԻԲ/ՍԻ-
ՄԷՑԻ. ԵՒ ՄՕՐԸՆ ՆՈՐԱՅ ՃԻԻՀԷՐ ԽԱԹՈՒՆԻՆ ԱԽԳԻՐՄԱՆՑԻ ՄԷԼՔՕՆԻ ՈՐԴԻ
ՊԱՂՏԱՍԼԱՂԻՆ ԵՒ ԿՕՂԱԿՑԻՆ ԱՍԼԻԿԻՆ ԵՒ ՈՐԴԻՆ ՏԻՐԱՑՈՒ ԳՐԻԳՈՐԻՆ/, ԱՇ-
ԽԱՏԱՈՐ ՏԻՐԱՑՈՒ ՔԷՈՐԳԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԻՅՆ ԵՒ ԲՈԼՕՐ ԺՈՂՈՎԼՐԴԻՈՑ,
ՀԱՄԱՅՆ ԿԵՆԴԱՆԵԱՑԸՆ/ ԵՒ ՆՆՋԵՑԵԼՈՑ ՀՕԳԻՆ ՏԼԷՂ ԼՈՒՍԱԻՈՐԵՍՑԷ. ԱՄԷՆ./
ՇԻՆԵՑԱԻ ՋԵՈՒՄԲ ԵԱՇՑԻ ԳԼԱԼՖԱ ՎԱՐԴԱՆԻՆ. ԹՎԻՆ ՓՐԿՁԻՆ/ 1804...ՈՄԾԳ -
ԴԵԿՏ.

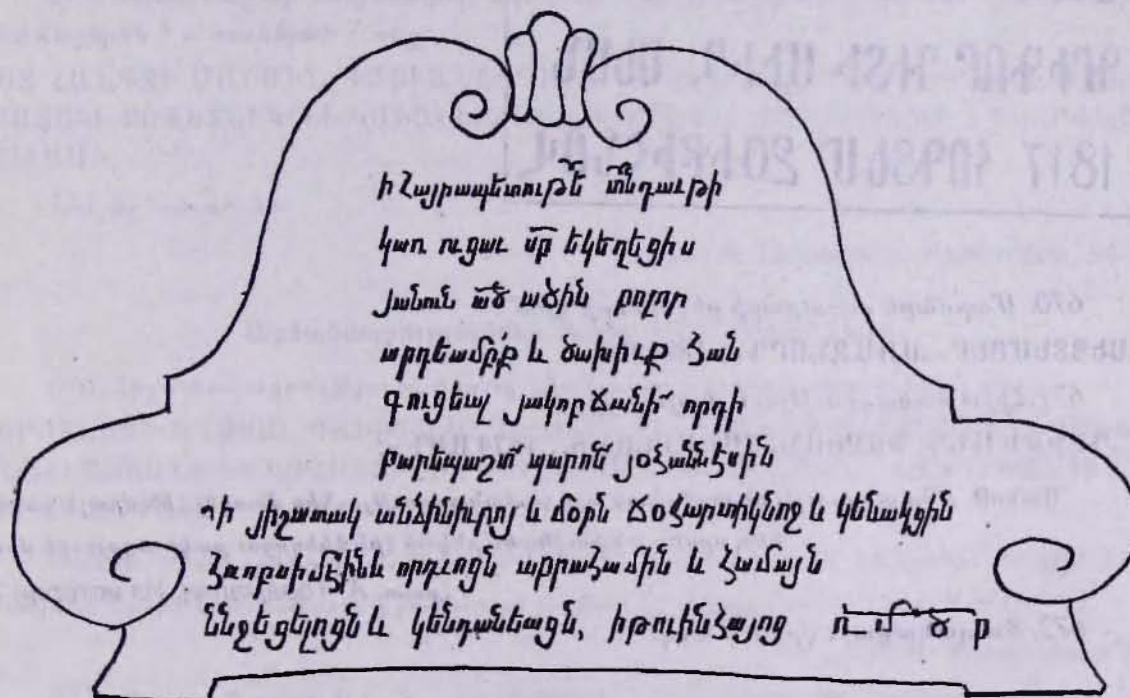
Մանոթ.1. Հիշատակված Դավիթ կաթողիկոսը Դավիթ էնեգեցին է. որ գահակալել է 1801-
1807 թվականներին:

2. :Լ:Ը: Հապավումը կարելի է վերծանել «լուսավորչադավան Հայոց»:

Հրատ. Ա. Թորամանյան, 62-63 Из истории 70-71

Լուսանկ. 173

668. Բարավոր, սպիտակ մարմարից (0,90x0,56 մ), ոճավորված քանդակներով: Մեր
առաջին այցելության ժամանակ ընկած էր եկեղեցու պատի տակ: Վերանորոգումից հե-
տո ամրացված է նախկին տեղում: Արձանագրությունը, ընդամենը 10 առդ, վերաբերում
է Ա.Աստվածածին եկեղեցու կառուցմանը:



Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԼԱՆ՝ ՏԼԵԱՌ՝Ն ԴԱԻԹԻ/ ԿԱՌԻՑԱԻ ՍԲ ԵԿԵՂԵՑԻՍ/ ՅԱՆՈՒՆ ԱԼՍՏՈՒԱԽԱՄԼՆԻՆ ԲՈԼՈՐ/ ԱՐԴԵԱՄԲԲ ԵՒ ԾԱԽԻԻԲ ՀԱՆ/ԳՈՒՑԵԱԼ ՅԱԿՈԲՃԱՆԻ ՈՐԴԻ/ ԲԱՐԵՊԱՇՏ ՊԱՐՈՆ ՅՕՀԱՆՆԷՍԻՆ/ Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ԱՆՁԻՆ ԻԻՐՈՑ ԵՒ ՄՕՐՆ ՃՕՀԱՐ ՏԻԿՆՈՋ ԵՒ ԿԵՆԱԿՑԻՆ/ ՀՌՈԲՍԻՄԷԻՆ ԵՒ ՈՐԴԻՈՑՆ ԱԲՐԱՀԱՄԻՆ ԵՒ ՅԱՐՈՒԹԻԻՆԻՆ ԵՒ ԴՍՏԵՐԸՆ ՀԱԹՈՒՆԻՆ ԵՒ ՀԱՄԱՅՆ/ ՆՆՋԵՑԵԼՈՑՆ ԵՒ ԿԵՆԴԱՆԵԱՑՆ. Ի ԹՈՒԻՆ ՀԱՅՈՑ ՌՄԾԲ (1803)

Ծանոթ. Գրչադրողի մեղքով ընագրում բաց են թողնված նախավերջին առղի «Յարութիւնին եւ դստերն Հաթունին» բառերը: Վերծանության մեջ ավելացված են:

Հրատ. Ա. Թորամանյան, 62 Из истории 69-70

Լուսանկ. 174

669. Տապանաքար, սպիտակ մարմարից (80x1,60 սմ), դեղաքաղակ, վերին եղբերին՝ բուսական դարձեր, սաորեւ՝ ծաղկեփնջով ծաղկաման: Արձանագրությունը, 5 առղ, քայքայված է: Ղժվարությամբ ընթերցվում է.

ԱՅՍԷ ՏԱՊԱՆ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ
ԵԱՂՈՒԹՏԻԿՆՈՋ ԶԱՔԱՐԵԱՆ
ՄՕՐՆ ԱՐՔԻ ՊԵՋԱՐԱՊԵԱՆ
ԳՐԻԳՈՐ ԴԻՏԻ ԱԻԻՂ ՍԵԱՆ
1817 ՀՈԳՏԵՄ 20 ԻՔԻՇՆՈՎ

ԱՅՍ Է ՏԱՊԱՆ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ/ ԵԱՂՈՒԹ ՏԻԿՆՈՋ ԶԱՔԱՐԵԱՆ/ ՄՕՐՆ ԱՐՔԻ (°) ՊԵՋԱՐԱՊԵԱՆ/ ԳՐԻԳՈՐ ԴԻՏԻ ԱԻԻՂՍԵԱՆ(°)/ 1817 ՀՈԳՏԵՄ. 20, Ի ՔԻՇՆՈՎ:

670. Մարմարե սալաքարի ըեկորների վրա՝
...ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ...ԱՌԱՋՆՈՐԴ... 1889 ԱՄ...

671. Հիշատակադրություն փայտի վրա.
«...ԴԱԻԹԻ ԱՆ ԴՐԵԱՍԵԱՆ/ ԶԱԽԱՐԵԱՆՑ...1874 ԱՄԻ»:

Ծանոթ. Մեր այցելության ժամանակ այս արձանադրությունից մնացել էին միայն ըեկորներ, որոնք անփութորեն ընկած էին եկեղեցու բակի աղբյուրի մոտ:

Հրատ. А. Тораманян, Из истории 71

672. Տապանաքար, վրան 9 առղ.

ԱՍՏ/ՀԱՆԳԶԻ ՄԱՐՄԻՆ/ Տ. ԳԵՈՐԳ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ/ ՏԵՐ ՄԿՐՏՋԵԱՆ ԵՐԵՒԱՆՑ-ԻՈՅ/ ԹԵՄԱԿԱԼ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻ ՎԻՃԱԿԻՍ/ ԵՒ/ ՄԻԱԲԱՆԻ ՍՐԲՈՅ ԷՋՄԻԱՇՆԻ/ ՎԱԽՃԱՆԵԱԼ Ի 23 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ/ 1871, 60 ԱՄԱՑ:

Հրատ. Ա. Թորամանյան, *Из истории*, 82-83

673. Տապանաքար, բաց-մոխրագույն մարմարից: Վրան՝ 6 տող. Հայերեն և 7 տող ռուսերեն:

ԱՍՏ ՀԱՆԳԶԻ ՄԱՐՄԻՆ ԴՐԱԳՈՄԱՆ-ԲԷՅ/ ԴԵՅՍՏՎԻՏԵԼՆԻ/ ՍՏԱՏՍԿԻ ՍՈՎԵՏՆԻԿ ԵՒ/ ԿԱԽԱԼԵՐ ՄԱՆՈՒԿ-ԲԷՅԻ/, ՅԱՆ ԳՈՒՑԵԼՈՅ Ի 20 ՅՈՒՆԻՍԻ/ 1817 Ի 48 ԱՄԱՑ ՀԱՍԱԿԻ:

Նույնը՝ ռուսերեն:

Հրատ. Ա. Թորամանյան, *Из истории*, 84

674. Տապանաքար, նույնատիպ, գտնվել է Մտնուկ Բեյի տապանի ձախակողմում: Վրան՝ 5 տող Հայերեն և 7 տող ռուսերեն:

ԱՍՏ ՀԱՆԳԶԻ ՄԱՐՄԻՆ ՄԱՐԻԱՄ /ԴՍՏԵՐ ԴՐԱԳՈՄԱՆ ԲԵՅ ԴԵՅՍՏՎԻՏԵԼՆԻ/ ՍՏԱՏՍԿԻ ՍՈՎԵՏՆԻԿ ԵՒ ԿԱԽԱԼԵՐ/ ՄԱՆՈՒԿ ԲԷՅԻ/ ՎԱՂՃԱՆԵԱԼ Ի 24 ՓԵՏՐՎԱՐԻ 1822 ԱՄԻ:

Նույնը՝ ռուսերեն:

Հրատ. Ա. Թորամանյան, *Из истории*, 84

675. Տապանաքար նույնատիպ, Մանուկ- Բեյի կոթողի աջ կողմում: Վրան՝ նույնպես Հայերեն 5 և ռուսերեն 7 տող:

ԱՍՏ ՀԱՆԳԶԻ ՄԱՐՄԻՆ ԳԱՅԻԱՆԷ/ ԴՍՏԵՐ ԴՐԱԳՈՄԱՆ ԲԷՅ ԴԵՅՍՏՎԻՏԵԼՆԻ/ ՍՏԱՏՍԿԻ ՍՈՎԵՏՆԻԿ/ ԵՒ ԿԱԽԱԼԵՐ/ ՄԱՆՈՒԿ ԲԷՅԻ/, ՎԱՂՃԱՆԵԱԼ 3 ՓԵՏՐՎԱՐԻ 1824 ԱՄԻ:

Նույնը՝ ռուսերեն:

Հրատ. Ա. Թորամանյան, *Из истории*, 84-85

Արձանագրություններ, որոնք այժմ տեղում չկան

676. Հիշատակագրություն, կերտված մարմարե սալատախտակին՝ 5 տող:

ՆՈՐՈԳԵՑԱԻ ԽԱԶԿԱԼ ԳԱԻԹԻՍ ԱՐԴԵԱՄԲԲ ԵՒ/ ԾԱԽԻԻՔ ԱԶՆՈՒԱԿԱՆ/ ԴԱԻԹԻ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ ԵՒ ԿՈՂԱԿՑԻ ՆՈՐԻՆ/ ԵՂԻՍԱԲԷԹԻ ԵՐԵՄԵԱՆ ԶԱԽԱՐԵԱՆՑԻ/ 25 ՄԱՐՏԻ 1874 ԱՄԻ:

Ծանոթ. Այժմ արձանագրությունից պահպանվել են առանձին բեկորներ: Դավիթ Անդրեասյանի մասին հիշատակվում է յուզաներկ տախտակի մի բեկորի վրա: (տրձ. N 671):

Հրատ. Ա. Թորամանյան 64:

677. Հիշատակագրություն, բաց մոխրագույն ստլաքարին: Աղուցված է եղել Հին Հայկական եկեղեցու զանգակատան շքամուտքին. ունի 8 տող:

ՆՈՐՈԳԵՑԱԻ ՏԱՃԱՐՍ/ԱՐԴԵԱՄԲՔ ԵՒ ԾԱԽԻԻՔ/ՎՍԵՄԱՓԱՅԼ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԱ-
ՆՈՒԿ ԲԷՅԻ ԵՒ ԲԱՐԵՊԱՇՏ/ԱԶԳԱՅՆՈՑ ԲԵՍՍԱՐԱԲՈՅ, ՅԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ/
ՏԵԱՌՆ Տ. ՄԱԿԱՐԱՅ Ս.ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԵՒ ԱՆԽՈՆՋ/ՋԱՆԻԻՔ ԵՐԵՑՓՈՒԱՆԻ՝ ՄԵ-
ԾԱՐԳՈՅ ՍՏԵՓԱՆ ԱՂԱ/ՊՈՂՈՍԵԱՆՑԻ ԸԴԴԻԱՆՈՒՊՈԼՍԵՑՈՅ ԵՒ ՀԱՄԱՅՆ ԵԿԵ-
ՂԵՑԱԿԱՆ/ԴԱՍՈՒ ՔԱՂԱՔԻՍ ՔԻՇՆԵԻԻ. ՅԱՄԻ 1885, ՍԵՊՏ. 10:

Հրատ. Ա. Թորամանյան, 64:

Ծանոթ. Եկեղեցու վերջին նորոգման ժամանակ/նախագծի հեղինակ՝ ճարտարտպետ Ա. Ե.
Համբարձումյան/ արձանագրությունն ի նորո փորագրվել է մարմարե կիսաշղանաձև սալաքա-
րին և տեղագրվել նախկին տեղում:

Հրատ. А. Тораманян, Из истории, 71-72

ՔԻՇՆԵՎԻ ՆՈՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ /Ս.ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ/ԵԿԵՂԵՑԻ ԵՎ ԳԵՐԵՋՄԱՆՈՑ

Վերը նշվեց, որ Ա.Հարությունը կառուցվել է XX դարի արշալույսին, ակտնավոր ճարարա-
պետ Ալ. Բեռնարդացու նախագծով¹²: Նպաստավորողները եղել են մեծահարուստ առևտրական
արդյունարերողներ Բազդասարյան եզրայրները, որոնց ընակավայրը Տազտնոզն էր: Եկեղեցու
շուրջ ցանկապառված ընդարձակ գերեղմանոցն է. ուր հանդիպում են ընդամենի հայրգրիներ՝
պառավոր քաղաքացիներ, առևտրական և հոգևոր դասի ներկայացուցիչներ, արհեստավորներ:

Նպասակահարմար դասնք հավաքել այստեղ եղած և հայերեն, և ռուսերեն կարևոր արձա-
նագրությունները: Մինչև վերջինների վերջանությունն անցնելը նշենք, որ Ա. Հարությունը
գտնվում է այժմյան Այվազովսկայա փողոցի վրա (N.11) և գործող է:

678. Ս.Հարություն եկեղեցի: Արեմայան մուտքի աջ և ձախ կողմերին ագուցված
ցուցասալտակներին՝

Աջին՝

МОНУМЕНТ ДЕ АРХИТЕКТУРЕ/ ДЕ КУЛТ АРМЯНЭДЕ/ ЛА ЫНЧЕПУТУЛ СЕК.
XX.

Ձախին՝

ПАМЯТНИК/ АРМЯНСКОЙ КУЛЬТОВОЙ/ АРХИТЕКТУРЫ НАЧАЛА XX В.

679. Ս.Հարություն եկեղեցու հարավային մուտքի աջ պատին ներքուստ ագուց-
ված մարմարե սալատախտակին (1,52x0,76մ)՝

ЦЕРКОВЬ-ПАМЯТНИК ВО ИМЯ ВОСКРЕСНІЯ/ СПАСИТЕЛЯ/ СООРУЖЕНА НА
МОГИЛЕ/ БОРИСА ФЕДОРОВИЧА БАГДАСАРОВА,/ СКОНЧ. 27/II.1912 Г.
ВДОВОЙ/ АНТОНИНОЙ (АНТАРАМ) КАРПОВНОЙ/ БАГДАСАРОВОЙ./ УРОДЖ.
БАЛІОЗЪ/ И ДЕТЬМИ: ИВАНОМЪ, КАРПОМЪ/ И ФЕОДОРОМЪ, МАРІЕЙ/

¹² Մանրամասն տե՛ս Ա.Խ.Թորամանյան, էջ 73-77:

ПАКЕНТРЕЕРЪ, АННОЙ ПОПОВОЙ И ОЛЬГОЙ /ЕЛЕНА?/... ИНИЦИАТИВ...
СВЯЩЕННИКУ СВОЕМУ МАТИРОСА ЗАТИКЯНЦА...

Ծանոթ. Արձանագրության վերջավորութունը ծածկված է սրբապատկերներով և եկեղեցական գույքի պահարաններով, որոնք տեղադրվելու համար լեհ համայնքի քահանան (քսյոնզը) չհամաձայնեց:

Հրատ. Ա.Թորամանյան, 73 ոչ լրիվ:

680. Տապանաքար, սպիտակ մարմարից, բուսական և երկրաչափական դարձերով: Կենարոնական մասում՝ ուռուցիկ առոկերով 7 առդ.

ԱՅՍ է ՏԱՊԱՆ ՀԱՆԳՍ/ՏԵԱՆ ԱՊՈԻՏ ՕՂԼՈՒ/ԱԿՈՐ ԱՂԱՅԻՆ ԴՍՏԵՐԸ/ԹԱԳՈՒՀԻՅԻՆ, ՈՐ ԺԹ/ (19)ԱՄԱՑ ԷՐ. ԱՆԽԸՆՏԱՑ/ ՀԱՆԳԵԱԻ Թ. ՌՃՂ/ (1741) ՆՈՅԵՄԲԵՐԻՆ ԻԵ (25) ՀԱՅՐ...

Լուստինկ. 175

681. Գերեզմանոց. Տապանաքար, սև մարմարից, ուղղանկյուն, լավ մշակված. վրան՝ 6 առդ.



Здѣсь покойся прахъ
дворянина

Аведиса Исаіевича

ОХАНОВА

ум 25 Марта 1870 г.

68 лѣтъ.

ЗДѢСЬ ПОКОЙТСЯ ПРАХЪ/
ДВОРЯНИНА/ АВЕДИСА ИСАІЕВИЧА /
ОХАНОВА./ УМ. 25 МАРТА 1870 Г./ 68
ЛѢТЪ.

682. Տապանաքար, նույնափայ, վրան՝ 6 առդ.



Здѣсь покойтся прахъ
дворянина
Ивана Аведисовича
ОХАНОВА

род. 6 Дек. 1838 г.

скон. 3 Дек. 1900 г.

ЗДѢСЬ ПОКОИТСЯ ПРАХЪ/
ДВОРЯНИНА/ ИВАНА АВЕДИСОВИ-
ЧА/ ОХАНОВА./ РОД. 6 ДЕК. 1838 Г./
СКОНЧ. 3 ДЕК. 1900 Г.

683. Տապանաքար, սպիտակ մարմարից, լավ հղկված. գլխավերևում՝ խաչ, ստորև՝ փորագրված է 4 տող.

МАРІЯ АВЕДИСОВНА/ ОХАНОВА./ РОДИЛАСЬ 22 ФЕВРАЛЯ 1854 Г./
СКОНЧАЛАСЬ 2 ЯНВАРЯ 1928 Г.

684. Տապանաքար, նույնատիպ, նախորդից փոքր-ինչ դեպի աջ, դեղեցիկ տառե-
րով փորագրված է 6 տող.

ЗДѢСЬ ПОКОИТСЯ ПРАХЪ/ ДВОРЯНИНА/ МИХАИЛА АВЕДИСОВИЧА/
ОХАНОВА./ РОД. 27 МАРТА 1844 Г./ СКОНЧ. 27 ІЮЛЯ 1909 Г./МИРЪ ПРАХУ
ТВОЕМУ.

685. Տապանաքար, սև մարմարից, նախորդից երկու մետր հեռավորությամբ դեպի
հյուսիս. խաչանշանի ստորև՝ 4 տող.

ГРИГОРІЙ НИКИТОВИЧЪ/ БУЮКЛИ./ РОД. 20 ІЮНЯ 1843 Г./УМ. 20 ІЮНЯ
1899 Г.

686. Կոթող, սպիտակ մարմարից, քանդակազարդ. արևմտյան կողմին՝ 3 տող հա-
յերեն և 6 տող ռուսերեն.

ԱՍՏ ՀԱՆԳՉԻ
ՄԱՐՄԻՆ ՕՐԻՈՐԴԻ
ԵՂԻՍԱԲԵԹԻ
ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ
ՅՕՀԱՆԵԱՆՑ

ԱՍՏ ՀԱՆԳՉԻ/ՄԱՐՄԻՆ ՕՐԻՈՐԴԻ/Ե-
ՂԻՍԱԲԵԹԻ/ ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ/ ՅՕՀԱ-
ՆԵԱՆՑ:

Արեւիյան կողմին՝

ЗДѢСЬ ПОКОИТСЯ ПРАХЪ/
ДѢВИЦЫ/ ЕЛИСАВЕТЫ
АВЕДИСОВНЫ/ ОХАНОВОЙ./РОД.
1841 Г. АВГУСТА 4 ДНЯ,/ СКОНЧ.
1866 Г. НОЯБРЯ 23 ДНЯ.

687. Տապանաքար, նախորդի աջ կողմում: Վրան՝ 4 տող.
ЮЛИЯ АВЕДИСОВНА/ ОХАНОВА./ РОД. 5 ИЮНЯ 1850 Г. УМ. 7 ФЕВР. 1870 Г.

Բալիոզների տոհմական գերեզմանատուն

688. Կոթող, քառանկյուն, սրբատաշ քե մարմարից: Կենտրոնական մասում՝ ելնդա-
վոր տառերով 4 տող.

ИВАНЪ КАРПОВИЧЪ БАЛІОЗЪ./ РОДИЛСЯ 30 НОЯБРЯ 1851 Г./
СКОНЧАЛСЯ 23 ФЕВРАЛЯ 1912 Г.

689. Կոթող, զորշավուն զրանիտից, զերազանց հղկված: Պատվանդանին՝ 6 տող.

Здѣсь похороненъ
прахъ
Карпета Аракеловича
БАЛІОЗЪ

сконч. 65-лѣтъ,
Марта 24-дня 1873-г.

ԿԱԼՈՒԱԾԱՏԷՐ/ԲԵՍՍԱՐԱՊԵՈՅ /
ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ/ ՊԱ-
ԼԻՈՍ/. ՄԵՌԱԻ 1873 ԱՄԻ Ի 24/
ՄԱՐՏԻ 65 ԱՄԱՑ:

Ծանոթ. Հայերեն բնագիրը
տրվում է Ա. Թորամանյանի ընթերց-
մամբ:

ЗДѢСЬ ПОКОИТСЯ/ ПРАХЪ
КАРАПЕТА АРАКЕЛОВИЧА/
БАЛІОЗЪ./ СКОНЧ. 65 ЛѢТЪ/
МАРТА 24 ДНЯ 1873 Г.

690. Տապանաքար, սպիտակ մարմարից, ջարդված: Վրան փորագրված գծախաչ և 4 տող.

ОВАННЕСЪ МИКАЕЛЯНЪ/ АЛЕКСАНОВЪ./ СКОНЧ. 27 АПРѢЛЯ 1892 Г...ЛГЪТЪ.

691. Տապանաքար, սպիտակ մարմարից, ղլխամասում՝ երկու փոսիկներ, շուրջը երկրաչափական դարդաքանդակներ, 6 տող.



ЗДѢСЬ ПОКОИТСЯ ПРАХЪ

МАРИИ АРТЕМЬЕВНЫ

БАЛІОЗЪ

СКОНЧАЛАСЬ

7 ІЮНЯ 1895 ГОДА

76 ЛѢТЪ ОТЪ РОДУ

ЗДѢСЬ ПОКОИТСЯ/ ПРАХЪ/ МАРИИ
АРТЕМЬЕВНЫ/ БАЛІОЗЪ/ СКОНЧА-
ЛАСЬ/ 7 ІЮНЯ 1895 ГОДА/ 76
ЛѢТЪ ОТЪ РОДУ.

Զախարիանովների տոհմական գերեզմանոց

Գտնվում է Օհանյանների տոհմական դամբարանատան արևելյան կողմում՝ ցանկապատի մեջ:

692. Տապանաքար, սպիտակ մարմարից, դեղաքանդակ ըուսական դարդամոտիվներով՝ ըացված առէջներով ծաղիկներ, տերևներ, երկու ծաղկամտներ: Ստորին մասում՝ 7 տող.

Ի ՆԵՐՔՈ ԱՅՍՐ ՏԱՊԱՆԻ
 ՆԵՋԷ ԹՈՒՍՏՐԵԼԵԿԱՏԱՐԻՆԷ
 ԹԻՐՈՒԷԱՐԻՆԻ ՍԱՎԵՏՆԻԿ
 ԱՐԳԱՐ ԶԱԽԱՐԻԱՆՈՎԻ
 ԾՆԵԼՆ Ի 1845 ԵՒՎԱԽ
 ՃԱՆԵԼՆ Ի 10 ՅՈՒՆԻՍԻ 1855
 ԱՄԻ

Ի ՆԵՐՔՈ ԱՅՍՐ ՏԱՊԱՆԻ/ ՆԵՋԷ
 ԹՈՒՍՏՐԵԼԵԿԱՏԱՐԻՆԷ/ ԹԻՐՈՒ-
 ԼԵԱՐԻՆԻ ՍԱՎԵՏՆԻԿ/ ԱՐԳԱՐ ԶԱԽԱ-
 ՐԻԱՆՈՎԻ/, ԾՆԵԼԱՂԵՆ Ի 1845 ԵՒ
 ՎԱԽ/ՃԱՆԵԼԱՂԵՆ Ի 10 ՅՈՒՆԻՍԻ
 1855/ ԱՄԻ:

693. Կոթող, սպիտակ մարմարից, սև դրանիտե պառվանդանի վրա՝ 5 տող.

ЗАХАРЬЯНОВЪ/ МАКАРІЙ АРТЕМОВИЧЪ/ КОМПЛЕЖСКІЙ СЕКРЕТАРЪ./
 СКОНЧАЛСЯ 24 ІЮЛЯ 1887Г./ НА 44 ГОДУ.

Հակառակ կողմին՝ քաղվածքներ Հովհաննու ավետարանից (գլ. 25) և Սաղմոսից
 (Սաղմ. 90):

Լուսանկ. 176

694. Տապանաքար, սպիտակ մարմարից, քանդակաղարդ, եզրերին՝ հյուսածո ժան-
 յակներ, արեելյան կողմին՝ վարդեր ե. 8 տող.

ЗДѢСЬ ПОКОИТСЯ/ ПРАХЪ ЖЕНЫ КОМ/ЛЕЖСКАГО АССЕСО/РА АВГАРА
 МАРИИ/ ЗАХАРЬЯНОВОЙ. СКОН/ЧАВШЕЙСЯ 4 СЕНТЯ/БРЯ 1862 ГОДА НА 36/
 ГОДУ ОТЪ РОДУ.

695. Տապանաքար, սպիտակ մարմարից, ուղղանկյուն, փոքր-ինչ ձախ թեքված:
 Գլխամասում՝ խաչ, ստորև՝ 7 տող.

ЗДѢСЬ ПОКОИТСЯ ПРАХЪ/ НАДВОРНАГО СОВЕТНИКА/ И КАВАЛЕ
 РА/ АВГАРА АНДРЕЕВИЧА/ ЗАХАРЬЯНОВА, СКОНЧ. 20 МАРТА 1889 ГОДА/
 НА 80 ГОДУ ЖИЗНИ.

Հրատ. Из истории, 104

696. Տապանաքար, սպիտակ մարմարից, գլխամասում՝ խաչ, որի աջ և ձախ կողմե-
 րին՝ շրջանաձև փոսիկներ, ուղղահայաց խաչթեի ներքևում քանդակված է դուռնի, մեջը՝
 խուլր, կողքին՝ ծաղկամանով ծաղկեփունջ: Սպա՝ փորագրված է 15 տողանոց հանդա-
 վոր բանաստեղծություն.

Հողադատեալն մաքր իմ նախնիս
 զորոյիս ընկալի ծոց քո Յիս
 զի զիս բաժին իմ Յարոյ զիս
 ՏԱՅԵՍ ԱՆՈՐԷՆ ՅՕՐԷՆ ՎԵՐ ՋԻՆ
 ՏԻԳՐԱՆԿԵՐՏ ԻՄ ՀԱՅՈՆ ՆԻՍ
 ԱՆՏՈՆ ԱԻԱԳ ՔԱՅԱԱ ՅԻՍ
 ՔԻՇՆԵԻ ՔԱՂԱՔԷՆ ԵՂԵԻ ՉԱՐ ԴԻՍ
 ՌՐ ԸՆԿԱԼԱ ՊԱԿ ԿԱՐ ԳԻՍ
 ԱՔ ԻՄ ԿԵՆԱՅ ԼՐԻԻ ՅԻ ՍՈՒՆ
 ՎԷԱ ԷԱՌ ԶԱՅՍ ԱՆՅՈՒԿ ՏՈՒՆ
 ՈՅՔԷՔ ԲԱՌՔ ԵԻ ԲԱՐԵ ՄՈՅՆ
 ՏՈՒՔ ԻՆՉ ԲԱՆԻ ԶՈՂՈՐՄԻ ԹԻՒՆ
 ՓՐԿՉԻՆ ՍԵՐՈՅ ԹԻԱԿԱՆԻ 1827 Խ,
 ԵԻ ՅԱՄՍԵԱՆՆ ՄԱՐՏԻ ՏԱՍՆԵՐԵՔԻՆ
 ԵԴԻՆԻ ՍՈՅՆ ԳԵՐԵՉՄԱ ՆԻ

ՀՈՂԱՊԱՏԵԱՆ ՄԱՅՐ ԻՄ ՆԱԽ-
 ԾԻՆ,

ԶՈՐՈՒՍ ԸՆԿԱԼ Ի ԾՈՅ ՔՈՅԻՆ,
 ԶԻ ԶԻՍ ԲԱժԻՆ ԻՄ ՅԱՐՈՒՅԶԻՆ
 ՏԱՅԵՍ ԱՆԴՐԷՆ ՅՕՐԷՆ ՎԵՐՋԻՆ
 ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ ԻՄ ՀԱՅՐԵՆԻՍ
 ԱՆՏՈՆ ԱԻԱԳ ՔԱՀԱՆԱՅԻՍ
 ՔԻՇՆԵԻ ՔԱՂԱՔԷՆ ԵՂԵԻ ԶԱՐ-
 ԴԻՍ,

ՈՒՐ ԸՆԿԱԼԱ ՊՍԱԿ ԿԱՐԳԻՍ.
 ԱՄՔ ԻՄ ԿԵՆԱՅ ԼՐԻԻ ՅԻՍՈՒՆ
 ՎՃԱՐ ԷԱՌ ՅԱՅՍ ԱՆՅՈՒԿ ՏՈՒՆ.
 ՈՅՔ ԷՔ ԲԱՐԻՔ ԵԻ ԲԱՐԵՄՈՅՆ՝
 ՏՈՒՔ ԻՆՉ ԲԱՆԻ ԶՈՂՈՐՄՈՒ-
 ԹԻՒՆ.

ՓՐԿՉԻՆ ՄԵՐՈՅ ԹԻԱԿԱՆԻ 1827-
 ԻՆ

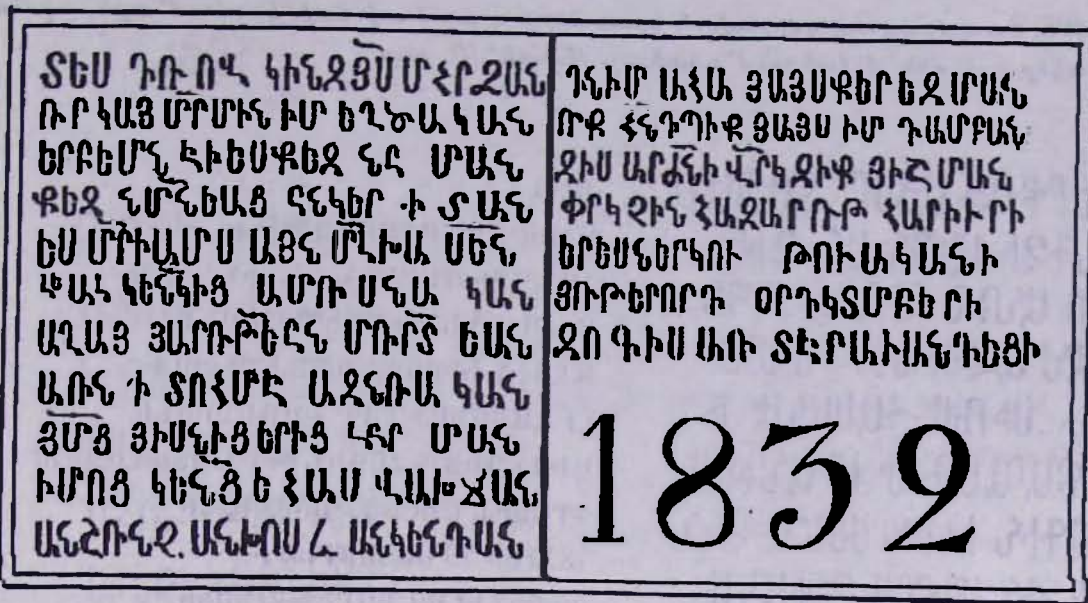
ԵԻ ՅԱՄՍԵԱՆՆ ՄԱՐՏԻ ՏԱՍՆԵՐԵ-
 ՔԻՆ

ԵԴԻՆ Ի ՍՈՅՆ ԳԵՐԵՉՄԱՆԻ:

Ծանոթ. Մի շարք ըստերում կիրառված է կցագրությունը:

Հրատ. Из истории, 95

697. Տապանաքար, սպիտակ մարմարից, գլխամասի ձախ կողմում՝ արեւ, աջում՝
 մարգու կերպարանքով լուսին, եզրերին՝ վեր խոյացող գուլգ նոճիներ, որոնց գլխածայ-
 րերը փոքր-ինչ կորանում են գեղի իրար: 19 տողանոց ըստապագծության տակ փո-
 ռագրված է տաճար՝ գմբեթարդ, գուլգ կառույցներով, կենտրոնում՝ եւահարկ շենք մաս-
 նարաժիններով ե. վեցանկյուն ինքնատիպ ծածկով, որոնք իրենց հորինվածքով հիշեց-
 նում են ճապոնական կամ չինական ժողովրդական կառույցները.



ՏԵՍ ԴՈՒ ՈՎ ԿԻՆ ԶԼԱՅՍ ՄԱՀԼԱՐԶԱՆ,
ՌԻՐ ԿԱՅ ՄՐՄԻՆ ԻՄ ԵՂԾԱԿԱՆ
ԵՐԲԵՄՆ ԷԻ ԵՍ ՔԵԶ ՆԸՄԱՆ,
ՔԵԶ ՆՄԼԱԿԵԱՑ ԸՆԿԵՐ Ի ՏԱՆ.
ԵՍ ՄԼԱՐԻԱՄՍ ԱՅՆ ՄԼԱԿԱՍԵԼԱԿ
ԼԵԱԼ ԿԵՆԼԱԿԻՑ ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ
ԱՂԱՑ ՅԱՐՈՒԹԵԼՆԸԿ ՄՈՒՐԼԱՍԵԱՆ
ԱՌՆ Ի ՏՈՀՄԷ ԱԶՆՈՒԱԿԱՆ.
ՅԼԱՄԼԱՅ ՅԻՍՆԻՑ ԵՐԻՑ ԼԸՐՄԱՆ
ԻՄՈՑ ԿԵՆԼԱՅ ԵՀԱՍ ՎԱԽՃԱՆ՝
ԱՆՇՈՒՆԶ, ԱՆԽՈՍ ԵԻ ԱՆԿԵՆԴԱՆ
ԴՆԻՄ ԱՀԱ ՅԱՅՍ ՔԵՐԵԶՄԱՆ,
ՈՐՔ ՀԼԱԿ ԴԼԻՊԻՔ ՅԱՅՍ ԻՄ ԴԱՄԲԱՆ,
ԶԻՍ ԱՐԺԱԿԻ ՎԼԱՐԿԶԻՔ ՅԻՇՄԱՆ.
ՓՐԿԶԻՆ ՀԱԶԱՐ ՈՒԹ ՀԱՐԻԻՐԻ
ԵՐԵՍՆԵՐԿՈՒ ԹՈՒԱԿԱՆԻ
ՅՈՒԹԵՐՈՐԴ ՕՐ ԴԼԵԿՏԵՄԲԵՐԻ
ԶՈԳԻՍ ԱՌ ՏԷՐ ԱԻԱՆԴԵՑԻ:

1832.

Հրատ. Из истории 97-98

Լուսանկ. 177

698. Տապանաքար, դորշավուն կրաքարից, գլխամասի ձախ կողմում՝ արև, աջում՝ մարդակերպ լուսին, մեջանդում՝ գծախաչ: Սաորև՝ 16 տող.

ԻՆԵՐՔՈՅ ԱՅՍՐ ՏԱՊԱՆԻ
 ՀԱՆԳԶԻ ԱՄԻՆ ԱՆ ՉԻՆ
 ԲԱՐԻ ԱՆՈՆ ԿԵՐԴԵՍ ԼԵՊԵ
 ՏԵԱՆՎԱԶԳԻՆ ԻՒՐՈՄ Յ
 ՈՅԺ ՍԻՆԷ ՀԱՍԱԿԱՆ Ի
 ԲՐ ՔԱՂԱՍՈՒՄ ԱՄԱՆԵԱ
 Յ ՀՈԳԻՆ ԻՒՐՆ ՍՏԵՂԵՉԻՆ
 ՓՐԿԶԻՆ ՄԵՐՈՅ ԹՈՒԱԿԱ
 ՆԻ 1830 ԵՒ Ի 10 ՆՈՅԵՄԲԵ
 Ռ ՈՂՈՒՆԵԼՈՎ ԿԱՐԾԻՔ
 ԻՍԿԻ ԵՂԵՒ ԿՍԿԻԾԻՔ
 ԱՂԱՔԻ ՌԵԱՅՆԿ ՓԱՌ
 ՔՆ ԱՇԽԱՐՀԻՍ ՀԱՅԵՅ
 ԱՐՈՒՔ ԳԵՐԵՉՄԱՆԻՍ
 ՉԳՈՇԿԱՅԵՔ Ի ՉԵՐ
 ԳՈՐԾԻՍ ՄԻ ԳՈՐԾԵԼ
 ՋԱՐՆ ԱՅԼ ՋԲԱՐԻՆ

1830.

Ի ՆԵՐՔՈՅ ԱՅՍՐ ՏԱՊԱՆԻ
 ՀԱՆԳԶԻ ՄԱՐՄԻՆ ԱՆՁԻՆ/ ԲԱՐԻ-
 ԱՆՈՒՆ ՆԵՐՍԷՍ ԼԵՊԵ/ՏԵԱՆԻ
 ԱՉԳԻՆ ԻՒՐՈՒՄ Յ/ՈՅԺ ՍԻՐԵԼԻ,
 ԼԻ ՀԱՍԱԿԱՆ Ի/ԲՐ ՔԱՌԱՍՈՒՆԻ
 ԱՒԱՆԴԵԱ/Յ ՀՈԳԻՆ ԻՒՐՆ ՍՏԵՂԵՉԻՆ/
 ՓՐԿԶԻՆ ՄԵՐՈՅ ԹՈՒԱԿԱ/ՆԻ
 1830 ԵՒ 10 ՆՈՅԵՄԲԵ/ՐԻ,
 ՈՉ ՈՒՆԵԼՈՎ ԿԱՐԾԻՔ/ ԻՍԿԻ
 ԵՂԵՒ ԿՍԿԻԾ Ի ՔԱՂԱՔԻ.
 ՈՒՆԱՅՆ ՓԱՌ/ՔՆ ԱՇԽԱՐՀԻՍ
 ՀԱՅԵՅ/ԱՐՈՒՔ ԳԵՐԵՉՄԱՆԻՍ,
 ՉԳՈՇ ԿԱՅԵՔ Ի ՉԵՐ/ ԳՈՐԾԻՍ
 ՄԻ ԳՈՐԾԵԼ/ ՋԱՐՆ, ԱՅԼ ՋԲԱՐԻՆ:

Հրատ. Из истории, 96-97

699. Խաչքար, դորշ կրաքարից, վերնամասի աջակողմում՝ արև, ձախակողմում՝ մարդու կերպարանքով կիսալուսին: Վրան քանդակված են խաչակիր խուլյր, թռչուններ, մարդու երկու գլուխներ՝ ըստ ընդհանրության, ձախ մասում՝ ղեկակերպ պառվանդանին կանգնեցված խաչ, սաորև՝ 9 տող.

1828

*

ԴԵՅԻ

16

ԹՈՎԱՄԱՍ ՀԱՅԵ
ԱԳՈՒԼԵԾԻՄ
Ի ՏՈՀԱՆՆՈՒՆ
ՃԱՆԻ: ԳՆՈՎՆ
ԱՆՈՒ: ԱՍՏԵՆՆԻ
ՄԵՆՉԻՃԱՅՆԵԼԻ
ՓԵՍԱՅԻ ԷԷԷ

1828

ԴԵՎՏԵՄԲԵՐԻ 16

ԹՈՎԱՄԱՍ ՀԱՅՐԵ/ԱԳՈՒԼԵՑԻ, ՈՐ/

Ի ՏՈՀԱՆՆ, ՅՈՀԱՆ/ՃԱՆԻ,

ԳՆՈՎ Մ/ԱՆՈՒ ԱՍՏԵՆ ՆԼՆԺԻ/

ՄԻՆՉ Ի ՁԱՅՆԵԼ ԻԻՐ /ՓԵՍԱՅԻ ԷԷԷ:

Հրատ. Из истории, 95

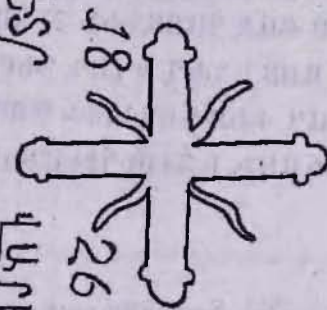
Լուսանկ. 178

700. Խաչքար, գորշ կրաքարից, նախորդից 3,5 մ դեպի ձախ: Վերամասում քանդակված է խաչ, որի աջ և ձախ կողմերին՝ արև և մարդկային կերպարանքով կիսալուսին: Ստորև՝ 13 տող.

ՍԱՍՏԿԱԳԻՆ: ՀՐԱՄԱՆԱՆԵԶ
ԻՆ: ՎԵՐ: ՀՈՅՆ: ԶՈՐ ԱՆՆՈՐ
ՀՏ: ՎԵՐ: ԿԱՅՈՅՑ: ՄԵՐՆԱՅՆՑ
ԶԱՆՈՐ: ԿՈՆՆԵՆԻՄ: ԳՈՍԱՅՈՅՑ
ԻՄ ՊՈՅՆ: ՅԵՐԿԻՐ: ՏԱՊԱԿԱՅԻ
ԲՈՐՆ: ԱՄԱՆՈՅՆ: ԹԻՐԻԻՆՉԻ
ԳՐԳՐԱՊԱՅՆ: ՍԻԱԶՈՐՆ: ՀԱՆԳ
ՉԻ: ԿՍԱՊԱՆՄԱԼԻ: ԻԲՐԻԲՈՐՆ
ՌԻՍՄԱՅԻՑԻ: ԳՈՐԵՎ: ԸՍՏՆԱԽ
ՆՈՅՆ ԿԱՆԱՊԻՏԻ: ԲԱՆԱԿԱՐԸՆ
ԴՈՅՆ: ՈՐԵՎ: ԼՅՆԱԿ: ԱՔ: ԿԵՆ
ԱՅ: ՅԻՍՈՐՆ: ՀԱՆԳՈՐ: ՏԵՐ: ՅՍ
ԶՀՈՐԻՄ ՍԻՐՈՐՆ: ՍԻՐԵԼԻ:

ՓԵՏՐ

ՎԱՐԻ: 12



1826

ՓԵՏՐՎԱՐԻ 12

ՍԱՍՏԿԱԳԻՆ ՀՐԱՄԱՆՆ ԱՆԵՂԴԻՆ ՎԵՐՆՈՅՆ
ԶՈՐ ԱՆՇՈՒՇՏ ՎՃԻՌ ԿԱՑՈՅՑ ՄԵՐ ՆԱԽՆԼՈՅՆ
ԶԱՌՕԳ(Ը) ՆՌՆԵՆԻՍ ԳՈՍԱՑՈՅՑ/ԻՍԿՈՅՆ,
ՅԵՐԿԻՐ ՏԱՊԱԼԵԱՑ Ի/ԲՈՒՆ ԱՐՄԱՏՈՅՆ.
ԹԻԻԹԻԻՆՃԻ/ ԳՐԻԳՈՐ ԱՂԱՅՆ ՍԻՐԱԶՈՒՆ
ՀԱՆԳ/ԶԻ Ի ՏԱՊԱՆ ՍՄԱ ԻԲՐ Ի ՔՈՒՆ.
ՈՐ ԻՆՍՏԻՏԱԼՑԻ ԳՈԼՕՎ ԸՍՏ ՆԱԽՆՈՅՆ
ԿԱՐԱՊԵՏԻ ԲԱՐԻ ՍԵՐԸՆ/ԴՈՅՆ,
ՈՐ ԷՐ ԼՑԵԱԼ ԱՄՔ ԿԵՆ/ԱՑ ՅԻՍՈՒՆ,
ՀԱՆԳՈ ՏԷՐ ՅԼԻՍՈՒՅ ԶՀՈԳԻՍ ՍԻՐՈՒՆ, ՍԻՐԷԼԻ:
ԱՐՔԱՅՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒՄ ԱՄԷՆ:

Ծանոթ. Վերջին տողը գրչագրում չկա:

Հրատ. Из истории, 96

Լուսանկ. 179

Ուրֆալյան գերդաստանի տապանաառն

701. Տապանաքար, սպիտակ մարմարից, դիւսամասում՝ երկու կողմ փռվիկներ, շուրջը՝ գեղաքանդակ երկրաչափական դարձեր: Վրան՝ 7 տող.

ԱՅՍ Է ՏԱՊԱՆ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍԻ ՅՈՀԱՆՆԷՍԵԱՆ՝
ՄԱԿԱՆՈՒԱՄԲԻՆ ՈՒՐՑԱԼԵԱՆ.
ԱՅՍ ՔԱԶ ՊԱՏԱՆԻՆ 27 ՏԱՐԵԿԱՆ
ԿԱ ԱՍՏ Ի ՆԵՂ Ի ՀՈՂ ԳԵՐԵԶՄԱՆ.
ԱԻԱՂ ՔԵԶ ԳԵՂԵՑԻԿ ՄՈՐԴ ՍԻՐԱԿԱՆ:
1856 ԱՄԻ, Ի 24 ՍԷՊՏԵՄԲԵՐ ԱՄՍՈՅՆ:

Հրատ. Из истории, 99

Լուսանկ. 180

702. Տապանաքար, դորշ կրաքարից: Վրան՝ 8 տող.

ԻՆԵՐԲՈՅՏԱՊԱՆԻՄԱՆՁԷ
ԾԱՂԿԱՀԱՍԱԿ ԿԻՆ
ԱՆՏՈՆԻ ՌԻՖԱԼԵԱՆՑ
ԳԵՏՍԿԱՆ ԴԻԱՏՐԵՐ
ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԱԻԱԳԻԱ
ՀԱՆԱՅԻ ՔԱՐՄԻՑԵԱՆՑ
ՎԱԽՃԱՆԵՑԱԻ 25 ԱՄԱՑ
1863 Ի 18 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ
Ի ՔԻՆՆԵԻ

Ի ՆԵՐԲՈՅ ՏԱՊԱՆԻՍ ՆՆՁԷ/ ԾԱՂԿԱ-
ՀԱՍԱԿ ԿԻՆ/ ԱՆՏՈՆԻ ՌԻՖԱԼԵԱՆՑ/
ԳԵՏՍԿԱՄՆ (*). ԴԻԱՏՐ ՏԷՐ/ ՅՈՎՀԱՆ-
ՆԵՍ ԱԻԱԳ ԲԱ/ՀԱՆԱՑԻ ԲԱՐՄԻ-
ՑԵԱՆՑ/. ՎԱԽՃԱՆԵՑԱԻ 25 ԱՄԱՑ/ 1863
Ի 18 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ/ Ի ՔԻՆՆԵԻ:

Հրատ. Из истории, 99

703. Տապանաքար, գորշավուն կրաքարից: Խաչից ստորև, ագուցված սպիտակ մարմարե սալաքարին՝ 6 տող.

ԱՍՏ
ՀԱՆԳՉԻ ՄԱՐՄԻՆ
ՄԱՐԻԱՄՈՒ ԱՃԱՏՐԵԱՆ
ՌԻՖԱԼԵԱՆՑ
ՎԱՂՆԱ ՆԵՑԱԻ Ի 14 ՅՈՒԼԻՍԻ
1882 ԱՄԻ 82 ԱՄԱՑ

ԱՍՏ/ ՀԱՆԳՉԻ ՄԱՐՄԻՆ/ ՄԱՐԻԱՄՈՒ
Ա.ՄՏՈՒԱ.ՍԱՏՐԵԱՆ/ ՌԻՖԱ-
ԼԵԱՆՑ/. ՎԱԽՃԱՆԵՑԱԻ 14 ՅՈՒԼԻՍԻ/
1882 ԱՄԻ 82 ԱՄԱՑ:

Հրատ. Из истории, 101

704. Տապանաքար, ուղղանկյուն, վրան ագուցված սպիտակ մարմարե սալաքարին՝ 6 տող.

ԱՅՍ Է ՏԱՊԱՆ
ԲԱՐԵՐԱՐ ԱՂՔԱՏԱՅ
ՍԱՐԳՍԻ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՓԱՓՈՒԶՈՒՊԷԻԻՔ

ՎԱԽՃԱՆԵԱԼ Ի 19 ՅՈՒՆԻՍԻ 1907ԱՄԻ
Ի ՀԱՍՄԱԿԻ 67 ԱՄԱՅ

705. Տապանաքար, սպիտակավուն մարմարից, գլխամասում՝ գծախաչ, որից ներքև 6 տող.

ԱՍՏ ՀԱՆԳՁԻ ՄԱՐՄԻՆ
ԴՊՐԻՄԱՆՏԻՐՈՍԻ ՍԱՐԳՍԵԱՆ
ԶԱԿԶԱՔԵԱՆՑ
ԾՆԱԻ Ի 28 ՄԱՅԻՍԻ 1848 ԱՄԻ
ՄԵՌԱԻ 330 ՅՈՒՆԻՍԻ 1878ԱՄԻ
ՔԻՇՆԵԻ

ԱՅՍ Է ՏԱՊԱՆ/ ԲԱՐԵՐԱՐ ԱՂ-
ՔԱՏԱՅ/ ՍԱՐԳՍԻ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ/
ՓԱՓՈՒԶՈՒՊԷԻԻՔ/. ՎԱԽՃԱ-
ՆԵԱԼ Ի 19 ՅՈՒՆԻՍԻ 1907 ԱՄԻ/
Ի ՀԱՍՄԱԿԻ 67 ԱՄԱՅ:

ԱՍՏ ՀԱՆԳՁԻ ՄԱՐՄԻՆ/ ԴՊՐԻ
ՄԱՆՏԻՐՈՍԻ ՍԱՐԳՍԵԱՆ/ ԶԱՓԶԱ-
ՔԵԱՆՑ./ ԾՆԱԻ Ի 28 ՄԱՅԻՍԻ 1848
ԱՄԻ/ ՄԵՌԱԻ 330 ՅՈՒՆԻՍԻ 1878 Ա-
ՄԻ/ ՔԻՇՆԵԻ:

Հրատ. Из истории, 100

706. Կոթող, սպիտակ մարմարից, լավ հղկված: Վրան՝ 6 տող հայերեն և 8 տող ռուսերեն.

ԱՍՏ ՄԱՐՄԻՆՈՎ ՀԱՆԳՁԻ/ԾԱՌԱՅ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ, ՈՐԴԻ/ՏԵՐ ՓԻԼԻՊՊՈՍԻ/. ՎԱԽՃ. 3 ՓԵՏՐՎ. 1878 ԱՄԻ / Ի ՀԱՍԱԿԻ 85 ԱՄԱՑ/ՔԻՇՆԵԻ:

Ապա՝ ռուսերեն.

ЗДѢСЬ ПОКОИТСЯ ПРАХЪ/ ПОТОМСТВЕННАГО ПОЧЕТНАГО/ ГРАЖДАНИНА/ ИВАНА ФИЛИППОВИЧА/ ПОПОВА./ СКОНЧ. 3 ФЕВР. 1878 Г. 85 ЛѢТЪ РОДУ. КИШИНЕВЪ.

Հրատ. Из истории, 101

707. Կոթող, սպիտակ մարմարից, քանդակաղարդ, Մ.Ուրֆալյանի տապանաքարի կողքին: Վրան՝ հայերեն (6 տող) և ռուսերեն (5 տող) ղրուճուռն.

ԱՍՏ ՀԱՆԳՁԻ ՄԱՐՄԻՆ

ՄԱՐԻԱՄՈՒ ԶԱՔԱՐԵԱՆ

ՓՈՓՈՎ

ՎԱՂՃԱՆԵՑԱԻ

26 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ

1886 ԱՄԻ

75 ԱՄԱՑ

ԱՍՏ ՀԱՆԳՁԻ ՄԱՐՄԻՆ/ ՄԱՐԻԱՄՈՒ ԶԱՔԱՐԵԱՆ/ ՓՈՓՈՎ./ ՎԱԽՃԱՆԵՑԱԻ/ Ի 26 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ/ 1886 ԱՄԻ / 75 ԱՄԱՑ:

Ապա՝ ռուսերեն.

ЗДѢСЬ ПОКОИТСЯ ТѢЛО/ МАРЬЯМ ЗАКАРЬЯНЪ/ ПОПОВОЙ./ СКОНЧА- ЛАСЬ 26 НОЯБРЯ 1866 ГОДА / 75 ЛѢТЪ.

Հրատ. Из истории, 101

708. Խաչքար, սպիտակ կրաքարից, վրան՝ ռուսերեն և հայերեն 5-ական տող.

ЗДѢСЬ ПОКОИТСЯ ПРАХЪ
ДВОРЯНКИ МАРИИ ЛЕ
БЕДОВОЙ ЖЕНА Х.А.
БОГДАСАРОВА СКОНЧАВ
ШАЯСЯ 1855 АВГУСТА

21 ДНЯ

ԻՆԵՐՔՈՅ ԱՅՍՐ ՏԱ
ՊԱՆԻՆԶԷ ՄԱՐԻ
ԱՄԿԻՆ ՄԶՍԻ ՊԱ
ՂՏՍՐԵՆ ՎԱՂՃԱՆ
ԵԼՆԻ 1855 ԱՒ Ի 21
ՕԳՈՍՏ

ЗДѢСЬ ПОКОИТСЯ ПРАХЪ /
ДВОРЯНКИ МАРИИ ЛЕ/БЕДОВОЙ
ЖЕНА Х.А./ БОГДАСАРОВА,
СКОНЧАВ/ШАЯСЯ 1855 АВГУСТА/ 21
ДНЯ/.

Ապա՝ հայերեն.

Ի ՆԵՐՔՈՅ ԱՅՍՐ ՏԱ/ՊԱՆԻ ՆԵՋԷ ՄԱ-
ՐԻ/ԱՄ ԿԻՆՆ ՄԼԱ/ՀԼՏԵՍ/Ի ՊԱ/ՂՏԼԱ/Ս-
ԼԱ/ՐԵԼԱ/Խ: ՎԱԽՃԱՆԵԼՆ Ի 1855 ԱՄԻ
Ի 21/ՕԳՈՍՏ

Հրատ. Из истории, 99

Հոսանկ. 182

709. Տապանաքար, սպիտակ մարմարից, քանդակաղարդ: Կենտրոնում՝ շոջանակի մեջ 7 տող.



Ի ՆԵՐ ՏԼԱ/ՊԼԱ/ԽԻՍ/ ՀԱՆԳՁԻ ՄԱՐ-
ՄԻՆ/ ՀԼԱ/Խ ԳՈՒՑԵԼԱ/Լ ԽԼԱ/Ձ-
ԼԱ/ԿԻՐ/ ԱԻԼԵ/ՏԻՍ ՔԼԱ/ՀԼԱ/Խ-
ԼԱ/ՅԻՆ ՏԴ/ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ, ՈՐ ԷՐ/ 60
ԱՄԱՑ ԵՒ ՎԱԽ/ՃԱՆԵՑԱԻ Ի 25/
ԴԵԿՏ. 1852 ԱՄԻ:

Հրատ. Из истории, 98

Հոսանկ. 183

710. Կոթող, քառակող, սև դրանիտից, երկաստիճան պատվանդանով: Մի կողմին՝ ԱՍՏ ՀԱՆԳՁԻ ՄԱՐՄԻՆ ՍՏԵՓԱՆԻ ՊՕՂՈՍԵԱՆՑ./ ԾՆԱԻ 1828./ ՎԱԽՃ. 1898:

Մյուս կողմին՝

ЗДЕСЬ ПОКОИТСЯ ПРАХЪ/ СТЕПАНА ПАВЛОВИЧА БОГОСОВА./ РОД. В 1828 Г./ СКОНЧ. 1898 Г.

Հրատ. Из истории, 102

711. Կոթող սև մարմարից, խաչն ընկած, պատվանդանով: Վրան՝ հայերեն 5 և ռուսերեն 6 տող.

ԱՍՏ ՀԱՆԳՁԻ ՄԱՐՄԻՆ/ ՆԱՐԻՆԻ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ/ ՊՕՂՈՍԵԱՆՑ./ ԾՆԱԻ 1835 / ՎԱԽՃ.1895:

ЗДЕСЬ ПОКОИТСЯ ПРАХЪ/ НАРИНЫ КАРАБЕТОВНЫ/ БОГОСОВОЙ./ РОД.1835 Г. СКОНЧ. 1895 Г.

712. Կոթող, սև մարմարից, պատվանդանով, վերին մասն ընկած. ունի 9 տող.

**ЗДЕСЬ ПОКОИТСЯ ПРАХЪ
МАРИИ ЯКОВЛЕВНЫ
ЛУСАХАНОВИЧ**

(УРОЖ. М УРАТОВА)

СК. 28 НОЯБРЯ 1909 Г.

НА 72 ГОДУ ЖИЗНИ.

**ДА БУДЕТ ЛЕГКА
ТЕБЕ ЗЕМЛЯ ДОРОГАЯ
И НЕЗАБВЕННАЯ МАТЬ!**

ЗДЕСЬ ПОКОИТСЯ ПРАХЪ/ МАРИИ ЯКОВЛЕВНЫ/ ЛУСАХАНОВИЧ (УРОЖ. МУРАТОВА).СКОНЧ. 28 НОЯБРЯ 1909 Г./ НА 72 ГОДУ ЖИЗНИ./ ДА БУДЕТ ЛЕГКА/ ТЕБЕ ЗЕМЛЯ, ДОРОГАЯ/ И НЕЗАБВЕННАЯ МАТЬ!

Գոյլովների տապանաւորում

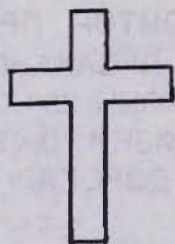
713. Կոթող, սպիտակ մարմարից, վրան՝ քանդակված ծաղկեպսակ. ներքևում՝ 5 տող.

Дорогому сину моему
Ивану Герасимовичу
ГОЙЛОВУ

Род. 11 декабря 1870 года
сконч. 2 марта 1893 года

ДОРОГОМУ СИНУ МОЕМУ/
ИВАНУ ГЕРАСИМОВИЧУ/
ГОЙЛОВУ/. РОД. 11
ДЕКАБРЯ 1870 ГОДА./
СКОНЧ. 2 МАРТА 1893
ГОДА.

714. Տապանաքար, սպիտակ մարմարից, վրան՝ գծախաչ և 4 տող.



Елена Аведисовна
ГОЙЛОВА

Род 24 февраля 1840 г.

Сконч 28 Марта 1913 г.

ЕЛЕНА АВЕДИСОВНА/
ГОЙЛОВА./ РОД. 24 ФЕВ-
РАЛЯ 1840 Г./ СКОНЧ.
28 МАРТА 1913 Г.

715. Տապանաքար, հայերեն և ռուսերեն արձանագրությունների սկզբնամասերը
եղծված, սակայն հնարավոր է վերականգնել.

Герасима Лукича

ГОИЛОВА

МАРИИ

род 8 Маия 1859г.

сконч. 15 февраля 1864г.

ՄԱՐԻԱՄԱՅ ՄԵԾԱՏՈՂՄԻ/ԴՍՏԵՐ ԿՕՅ-
ԼՈՎ-ԿԱՐԱՊԵՏԻ/ ՄԱՐՄԻՆ ԵԴԱԻ ԱՍՏ Ի
ՇԻՐՄԻ/ Ի ՏՂԱՅԱԿԱՆ ՏԻՍ ՀԱՍԱԿԻ/
ԾՆԱԻ 8 ՄԱՅԻՍԻ 1859, ՎԱՂՃ. 15 ՓԵՏՐ.
1864 ԱՄԻ:

եվ ռուսերեն՝

[ЗДЕСЬ ПОКОИТСЯ ПРАХЪ
ДОЧЕРИ] ...ГЕРАСИМА ЛУКИЧА/
ГОЙЛОВА/ МАРИИ./ РОД. 8 МАІЯ 1859
Г./ СКОНЧ. 15 ФЕВРАЛЯ/ 1864 Г.

Հրատ. А.Тораманян, Из истории, 100

716. Կոթող, քառակող, սև դրանիտից. վրան ագուցված է եղել թևավոր խաչ, որ
այժմ տեղում է: Ստորին մասին՝ 7 տող.

ЕЛИЗАВЕТА/ КАРАБЕТОВНА/ КИРКОВОА./ РОД. 15 ФЕВРАЛЯ/ 1883 Г.
СКОНЧ. 10 ФЕВРАЛЯ/ 1901 Г.

717. Կոթող, նախորդի նմանակով թյամբ. միջին պատվանդանին՝ 5 տող.

ДОКТОРЪ

СТЕПАНЪ КАРАБЕТОВИЧЪ

КИРКРОВЪ

род 15 ОКТЯБРЯ 1868г.

сконч. 12 СЕНТЯБРЯ 1905г.

ДОКТОРЪ/ СТЕПАНЪ КАРАБЕТО-
ВИЧЪ/ КИРКРОВЪ/ РОД.15
ОКТАБРЯ 1868 Г./ СКОНЧ. 12
СЕНТЯБРЯ 1905 Г.

718. Կոթող, սև մարմարից, երկաստիճան պատվանդանով: Վրան ագուցված սպի-
տակ մարմարե սալատախտակին՝ 6 տող.

ЗДЕСЬ ПОКОИТСЯ ПРАХЪ МАРДИРОСА КАРПОВИЧА/ ЗАЗУКА,/
СКОНЧАВШЕГОСЯ/ 16 МАРТА 1886 ГОДА НА 80 ГОДУ ЖИЗНИ.

719. Կոթող, քառակող, սպիտակ մարմարից: Վրան՝ 7 տող. հայերեն և 3 տող ռուսերեն.

ՀԱՆԳԻՍՏ ՈՍԿԵՐԱՑԴ/ԱՆՈՒՇԻԿ ՄԱՅՐ/ԵՒ ՔԱՂՑՐԻԿ ՄԱՄԻ/ՇՈՒՇԱՆ/ՏԷՐ ԳԱՐԻԷԼԵԱՆՑ./ԾՆ. 1835-ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼՈՒՄ:

Ապա՝

ДОРОГОЙ МАТЕРИ/ШУШАНЫ/ТЕРЪ-ГАБРИЕЛЯНЦЪ

ԿՈՏՈՎՍԿ/ՆԱԽԿԻՆ ՀՆՁԵՇՏ, ԳԱՆՁԻԵՇՏԻ/

Մուղղվալի տարածքի աչքի ընկնող հայկական գաղթօջախներից էր Հնչեշտը, որը գտնվում է Քիչնեից հարավ-արևմուտք: Այստեղ ծնվել է Լազարյան ճեմարանի ականավոր մտավորականներից մեկը՝ Մսեր մագիստրոս Մսերյանցը: Քաղաքում և նրա շրջակայքում բազմաթիվ կալվածներ ուներ ժամանակի ճանաչված դիվանագետ, մեծահարուստ ռուսըղղի Մանուկ բեյ Միրզայանցը (մահ. 1817 թ.)¹³: Դեռևս Մ. Բժշկյանի այցելության ժամանակ այստեղ ապրել են սակավաթիվ հայ ընտանիքներ¹⁴, որոնք նախապես ունեցել են Ս. Աստվածածին անվամբ փայտաշեն եկեղեցի, որը XIX դարի երկրորդ կեսին վերածվել է քարաշենի¹⁵: Մանուկ բեյի խնդրանքով նորաշեն եկեղեցին նկարագարվել է Հովհ. Այվազովսկին¹⁶:

Հնչեշտի հայկական գաղթօջախ մարեց երկրորդ համաշխարհային պատերազմի շրջանում: Հիշյալ եկեղեցին այժմ գոյություն չունի: Քաղաքում պահպանվել են Մանուկ բեյի՝ ռուսական կլասիցիզմի ոճով կառուցված շքեղ պալատը (կառուցել է նրա որդին 1861 թ.), այժմյան գյուղատնտեսական տեխնիկումի շենքը, և Որսորդական տունը, որը կառուցել է ականավոր ճարտարապետ Ալեքսանդր Բեռնարդցին 1881 թ. Մանուկ բեյի որդի Հովհաննես Մուրադ բեյի ծախսով: Այս գողտրիկ շրջանաձև շենքի պատերին ագուցված են մարմարակերտ սալաքարեր՝ բարձրաքանդակներով՝ որսորդական տեսարաններով: Սալաքարերից մեկի վրա փորագրված է ռուսերեն՝ „МВ 1886.“¹⁷:

Մեր շրջագայության ժամանակ՝ 1974 թ. ապրիլի 30-ին, հայոց եկեղեցու նախկին վայրում՝ քաղաքային լճի ափին, կործանված գերեզմանոցից մնացել էր մեկ տապանաքար, սև մարմարից, շրջված վիճակում, որի վրա փորագրված էր ընդամենը 4 տող.

720.

ЗДѢСЬ/ ПОКОИТСЯ ПРАХЪ ВАРТАНА ГРИГОРЬЕВИЧА/ КИРКОВОРА.

Հրատ. Из истории, 44

¹³ Մ.Բժշկյան, էջ 188:

¹⁴ Նույն տեղում:

¹⁵ Տե՛ս Իշխան Հովհաննես Մ.Մուրատ պեկի հողվածը, «Արարատ», 1870, Օգոստոս, N.4, էջ137-138:

¹⁶ Ս.Բոլանջյան, Հնչեշտ, Հայկ. Խորհրդ. Հանրագիտարան, Բ. 5, 1979, էջ 640:

¹⁷ Մամրամսում տե՛ս Ա.Խ.Թորամանյան, Զվ., աշխ., էջ 33-39: